บทที่3

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย(Descriptive research) โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือการศึกษา

A. ประชากรและตัวอย่าง (Population and Sample)

ประชากรเป้าหมาย (Target population) : ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภททุกคนที่มารับการรักษาบริการใน โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาและโรงพยาบาลศรีธัญญา

ประชากรตัวอย่าง (Population sample) : ญาติผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภททุกคน ที่มารับการรักษาบริการในแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาและโรงพยาบาลศรีธัญญา

ตัวอย่าง (Sample) : ตัวอย่างผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทที่มารับการรักษาบริการที่ แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาและโรงพยาบาลศรีธัญญา ตามคุณสมบัติที่ระบุไว้ทุกรายในช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูล ตั้งแต่ เดือน ธันวาคม 2540 ถึง เมษายน 2541

B. วิธีการเลือกตัวอย่าง

เลือกผู้ป่วยตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างแล้วทำการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาญาติผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทตามคุณสมบัติที่คัดเลือกเข้าทำการศึกษา

ลักษณะของประชากรตัวอย่างที่ศึกษา

1. เป็นผู้ดูแลของผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นChronic Schizophrenia คือเจ็บป่วยด้วยโรคจิตเภทตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป โดยจิตแพทย์เป็นผู้วินิจฉัย ตามหลัก ICD10 หรือ DSM IV ที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยาและโรงพยาบาลศรีธัญญา
2. ผู้ดูแลผู้ป่วยมีอายุ ระหว่าง18-60ปี และผู้ป่วยอายุ 15 ปีขึ้นไป
3. ผู้ดูแลต้องอยู่ร่วมครอบครัวเดียวกับผู้ป่วยอย่างน้อย 5 วันต่อสัปดาห์
4. ผู้ดูแลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบผู้ป่วย เช่น การดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ป่วย หรือการช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หรือเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษาของผู้ป่วย
5. ผู้ดูแลเป็นผู้ที่ไม่มีความเจ็บป่วยทางจิต
6. ผู้ดูแลสามารถติดต่อสื่อสารด้วยการพูดได้
7. เป็นผู้สมัครใจเข้าร่วมการศึกษาวิจัย
8. ผู้ป่วยจิตเภทที่มีโรคทางจิตหรือโรคทางกายอย่างอื่นร่วมด้วย จากประวัติการวินิจฉัยของแพทย์ตามเวชระเบียน

C.จำนวนตัวอย่าง

การพิจารณาขนาดตัวอย่างในการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Studies) การคำนวนขนาดตัวอย่างเมื่อทราบความชุกของการสื่อสารทางลบ โดยใช้สูตร[88]

$$n = \frac{z^2 pq}{d^2}$$

โดย z = ค่า z จากตารางเมื่อ α=0.05(two-tailed test) มีค่า = 1.96

p = สัดส่วนของรูปแบบการสื่อสารที่เป็นไปในทางลบ

q = 1-p

d = ความคลาดเคลื่อนของโอกาสที่จะพบรูปแบบการสื่อสารในเชิงลบ

= 10 %ของ ค่า p = 0.1*0.54

รูปแบบการสื่อสารและการแสดงอารมณ์ด้านลบสูง[89] ร้อยละ 54

$$n = \frac{(1.96)^2(0.54)(0.46)}{(0.1*0.54)^2}$$

$$n = 327.24 \text{ คน}$$

จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อย่างน้อย 328 คน เพื่อป้องกันการสูญหายใช้ 350 คน

การคิดสัดส่วนของจำนวนตัวอย่างในแต่ละโรงพยาบาล

การให้บริการผู้ป่วยจิตเภท (โดยใช้รหัส F20เป็นการวินิจฉัยแยกโรค)ในปี พ.ศ.2539

โรงพยาบาลศรีธัญญา[90] จำนวนผู้ป่วยนอกโรคจิตเภท 67888 คน

โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา[91] จำนวนผู้ป่วยนอกโรคจิตเภท 41323 คน

โดยวิธี Proportional allocation จำนวนตัวอย่างที่เก็บจากแต่ละโรงพยาบาล

โรงพยาบาลศรีธัญญา = 217.567 คน คิดเป็น **218 คน**

โรงพยาบาลสมเด็จเจ้าพระยา = 132.433 คน คิดเป็น **132 คน**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ลักษณะแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท ซึ่งถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ลักษณะความสัมพันธ์กับผู้ป่วยจิตเภท ระยะเวลาการเป็นโรค การเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาล ระยะเวลาที่อยู่โรงพยาบาลของผู้ป่วย ระยะเวลาการดูแลผู้ป่วย รวมถึงการเข้ารับการอบรมในการดูแลผู้ป่วยของผู้ดูแลผู้ป่วย จำนวน 20ข้อ

ส่วนที่2แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดูแลรักษาผู้ป่วย จำนวน 10ข้อ ซึ่งการตอบคำถามเป็นแบบถูกผิด ข้อที่ต้องตอบว่าใช่ได้แก่ ข้อ 2,4,6,7,9 ข้อที่ตอบว่าไม่ใช่คือข้อ 1,3,5,8, 10 โดยการให้คะแนนข้อที่ตอบคำตอบที่ถูกต้องได้คะแนน 1 คะแนน ข้อที่ผู้ดูแลผู้ป่วยตอบผิดได้ 0 คะแนน

ส่วนที่3 แบบสอบถามเกี่ยวกับเจตคติของผู้ดูแลที่มีต่อผู้ป่วย จำนวน 20 ข้อซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจาก เครื่องชี้วัดเจตคติของบุคคลในชุมชนที่มีต่อผู้ป่วย ของ การศึกษาความเครียดของญาติผู้ป่วยจิตเภทของวรกช นิธิกุล[8] และ ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทที่บ้าน ของ รุจิรา จงสกุลและคณะ [19] แบ่งเป็น 5 ระดับ การให้คะแนน เป็นการให้คะแนนรายข้อแบบ Likert's scale โดยมีช่วงคะแนนตั้งแต่ 1-5ดังนี้

ให้คะแนน 5 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ให้คะแนน 4 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ เห็นด้วย
ให้คะแนน 3 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ ไม่แน่ใจ
ให้คะแนน 2 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ ไม่เห็นด้วย
ให้คะแนน 1 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การให้คะแนนดังกล่าวสำหรับข้อที่มีเนื้อหาเป็นบวก ซึ่งอยู่ในข้อ 1,3,7,9,11,12,14,16,18 และ20

ให้คะแนน 1 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ให้คะแนน 2 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ เห็นด้วย
ให้คะแนน 3 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ ไม่แน่ใจ
ให้คะแนน 4 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ ไม่เห็นด้วย
ให้คะแนน 5 คะแนนสำหรับข้อคำตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การให้คะแนนดังกล่าวสำหรับข้อคำถามที่มีเนื้อหาเป็นลบ ซึ่งอยู่ในข้อ2,4,5,6,8,10, 13,15,17 และข้อ 19

เกณฑ์ในการให้คะแนนจากคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ ในข้อที่มีคะแนนเฉลี่ย น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ถือว่าเจตคติของผู้ดูแลผู้ป่วยจะเป็นไปในเชิงลบ และในข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3 ถือว่าผู้ดูแลผู้ป่วยมีเจตคติต่อผู้ป่วยในทางบวก

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามรูปแบบการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจาก แบบสอบถามการสื่อสารทางบวกและทางลบในการวิจัยเรื่องการศึกษาทัศนคติ ของบุตรวัยรุ่นที่มีต่อรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวของ ศิริพร สิริยากุล [48] และจากแบบวัด CFI (Camberwell Family Interview) ของ Leff และ Vaugh โดยD. M.Montero จาก University of Valencia เป็นผู้รวบรวม การให้คะแนนเป็นรายข้อโดยมีช่วงคะแนน ตั้งแต่ 1ถึง5แบ่งนี้

ให้คะแนน 5 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด
ให้คะแนน 4 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง
ให้คะแนน 3 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติบางครั้ง
ให้คะแนน 2 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติน้อยครั้ง
ให้คะแนน 1 คะแนนสำหรับข้อคำตอบไม่เคยปฏิบัติ

การให้คะแนนดังกล่าวสำหรับข้อที่มีเนื้อหาเป็นบวกซึ่งอยู่ในข้อ 1,3,4,6,8,11,14,15,18และ20

ให้คะแนน 1 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด
ให้คะแนน 2 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง
ให้คะแนน 3 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติบางครั้ง
ให้คะแนน 4 คะแนนสำหรับข้อคำตอบที่ปฏิบัติน้อยครั้ง
ให้คะแนน 5 คะแนนสำหรับข้อคำตอบไม่เคยปฏิบัติ การให้คะแนนดังกล่าวสำหรับข้อคำถามที่มีเนื้อหาเป็นลบ ซึ่งอยู่ในข้อ 2,5,7,9,10,12,13,16,17 และ19

เกณฑ์ในการให้คะแนนจากคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ ในข้อที่มีคะแนนเฉลี่ย น้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 ถือว่ารูปแบบการสื่อสารของผู้ดูแลผู้ป่วยจะเป็นไปในทางลบ และในข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่า 3 ถือว่าผู้ดูแลผู้ป่วยมีรูปแบบการสื่อสารต่อผู้ป่วยในทางบวก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

หาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบซึ่งประกอบด้วยจิตแพทย์ จำนวน 3 ท่าน อาจารย์พยาบาล 1 ท่าน และนักจิตวิทยา 1 ท่าน

หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ทั้งทางด้านภาษาและความถูกต้องของเนื้อหา ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้งหนึ่ง นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับญาติผู้ป่วยจิตเภทที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความเป็นปรนัย(Objectivity) ของคำถามแต่ละข้อและวิเคราะห์ความยากง่าย(Difficulty Index)กับอำนาจจำแนก (Discrimination power) ของคำถามแต่ละข้อดังนี้

ด้านความรู้ ได้นำไปหาความยากง่าย (p)และอำนาจจำแนกด้วยเทคนิค ร้อยละ 27 ให้คะแนนแต่ละข้อ เรียงคะแนนจากสูงไปต่ำ แทนค่าหาความยากง่ายด้วยสูตร [92]

$$p = (P_H + P_L)/2n$$

$$r = (P_H + P_L)/n$$

เมื่อ p = ความยากง่าย

r = อำนาจจำแนก

P_H = จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มสูง

P_L = จำนวนผู้ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

n = จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ

จากนั้นคัดเลือกข้อที่มีความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.2-0.8 และอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไปไว้ พร้อมนำไปหาค่าความเที่ยง (reliability)ด้วยสูตร Kuder Richardson 20

พบว่าในด้านความรู้ได้ค่า ความเที่ยง = 0.6102

ด้านเจตคติ นำไปหาอำนาจจำแนก เรียงคะแนนจากสูงไปต่ำและนำไปทดสอบด้วย t-test คัดเลือกข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 2 ขึ้นไปไว้ ไปหาความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Cronbach's Coefficient Alpha)

พบว่าในด้านเจตคติได้ค่า ความเที่ยง = 0.9426

ด้านรูปแบบการสื่อสาร นำไปหาอำนาจจำแนก เรียงคะแนนจากสูงไปต่ำและนำไปทดสอบด้วย t-test คัดเลือกข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 2 ขึ้นไปไว้ ไปหาความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Cronbach's Coefficient Alpha)

พบว่าในด้านรูปแบบการสื่อสารได้ค่า ความเที่ยง = 0.9426

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.ส่งจดหมายติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.ผู้ทำการวิจัยสัมภาษณ์หากลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยตามลักษณะที่กำหนด ผู้วิจัยทำการอธิบายถึงวัตถุประสงค์ วิธีการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบ

3.ให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถาม โดย ผู้ทำการวิจัยจะเป็นผู้อ่านคำถาม ให้ผู้ดูแลผู้ป่วยตอบแบบสอบถาม

4.นำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC+ ดังนี้

1.วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วย โดยการแจกแจงความถี่ แล้วหาค่าร้อยละ นำเสนอโดยใช้ตาราง

2.คะแนนความรู้ความเข้าใจเรื่องการดูแลผู้ป่วย ใช้การแจกแจงความถี่แล้วหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน

3.ใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐานในส่วนของเจตคติต่อผู้ป่วย รูปแบบการสื่อสารและการแสดงอารมณ์ต่อผู้ป่วย

4.ใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบเจตคติและรูปแบบการสื่อสาร ระหว่างทั้ง 2 โรงพยาบาล ,เพศของผู้ป่วย,เพศของผู้ดูแลผู้ป่วย ,การเคยและไม่เคยเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาล

5.ใช้ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม และถ้าพบว่ามีความแตกต่างใช้ วิธี Scheffe วิเคราะห์ความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม

6.ใช้วิธี Stepwise regression หาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุ เพื่อการพยากรณ์รูปแบบการสื่อสารของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท